

RAMAZANOĞULLARI VAKIFLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Ömer Ferit İMLAK*

Özet

Ramazanoğulları Beyliği Anadolu beylikleri içerisinde siyasi varlığını en son yitiren beylik olmuştur. Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında Özeroğulları ve Ramazanoğulları beylikleri Osmanlı Devleti'ne ilhak edildi. İdarelerinde bulunan beyler kendi istekleri ile Osmanlı hâkimiyetini kabul ettikleri için Osmanlı Devleti tarafından sancakbeyi olarak yerlerinde bırakıldılar. Ramazanoğulları ailesinden olan beyler “*yurtluk ve ocaklık*” statüsü içerisinde 1608 yılına kadar Adana'nın yönetiminde kaldılar. “Yurtluk ve Ocaklık” kanunu gereği ailenin en yaşlı erkek üyesi yönetimde söz sahibi sayılmaktaydı. Bu usul Piri Paşa'nın “Vakfiyesi”nde yer alınca sancakbeyi olan kişi aynı zamanda vakfın mütevellisi olmaya başladı. Piri Paşa vakfiyesinde vakfın yönetimini “*ekber ve erşed*” erkek evlada şart koşmuştu. Bu bağlamda vakıflar, Ramazanoğullarının idari tarihinde önemli olduğu kadar sosyo-ekonomik tarihinin aydınlatılması açısından da önem taşımaktadır. Beyliğin önemli idarecilerinden olan Piri Paşa, ilki Hicri 954, sonuncusu Hicri 962 yılında düzenlenen ve dört tanesi zeyl olan toplam 11 vakfiye tanzim ettirmiştir. Bu vakıflar yolu ile başta camii ve medrese olmak üzere birçok vakıf eseri inşa eden Piri Bey, vakıfların idaresi için de menzil, dükkân ve benzeri gelir getiren önemli akarları da vakıflara bağışlamıştır. Bahsi geçen vakıfların incelenmesi ile bölgenin fiziki yapılanmasında Piri Bey'in vakıflarının etkileri görülebilecek, ayrıca dinî ve sosyal hayat hakkında da yine bu vakıflar çerçevesinde bir bakış açısı ortaya konulabilecektir. Bulunduğu bölgeler de ekonomik hayata olan katkıları da incelenmiş olacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Ramazanoğulları, Piri Paşa, Vakıf, Vakfiye.*

* Arş. Gör., Sinop Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Sinop.
E-posta: ofimlak@sinop.edu.tr

AN EVALUATION OF RAMADANIDS/ RAMAZANOĞULLARI FOUNDATIONS

Abstract

Ramadanids (*Ramazanoğulları*) was the last among the Anatolian principalities to lose its sovereignty. Özeroğulları and Ramazanoğulları was annexed to the Ottoman State during the Egypt campaign of Yavuz Sultan Selim. Since the chieftains of these principalities willingly recognized the Ottoman dominance over their lands, they were granted the title of sanjakbey by the Ottomans and maintained their positions. The chieftains from the Ramadanid dynasty ruled Adana until 1608 under the status of “*yurtluk*” (family property) and “*ocaklık*” (family estates). In line with the *yurtluk* and *ocaklık* law, the eldest male member of the dynasty was regarded to have a word in the administration. When this practice appeared in the endowment deed (*vakfiye*) of Piri Pasha, the person who was the sanjakbey started to be the trustee (*mütevelli*) of the foundation as well. Piri Pasha stipulated in his endowment deed that the administration of the foundation would be in the hands of the senior (*ekber ü erşed*) male son. Within this context, the foundations are of great importance not only for the administrative history of the Ramadanid dynasty but for enlightenment of its socio-economic history as well. Piri Pasha, one of the important administrators of the principality, regulated a total of eleven endowment deeds, the first in 954 AH and the last in 962 AH, and four of these were appendix (*zayl*). Piri Bey, who built numerous utilities by means of these foundations, also donated important real estates that generated income, such as halting places, shops and so forth. Through the study of the aforementioned foundations, the influence of Piri Bey foundations on the physical structure of the region will be explained and a perspective will be put as to the religious and social life within the framework of these foundations. Moreover, their contributions to the economic life in their areas will be examined.

Key Words: *Ramadanids (Ramazanoğulları), Piri Pasha, Foundations, Endowment deed (Vakfiye).*

Giriş

Maddi bir karşılık beklemeden başkalarına yardım etmek gibi ulvi bir düşüncenin mahsulü olan vakıf müessesesi, yüzyıllardan beri İslâm ülkelerinde büyük bir önem kazanmış, sosyal ve ekonomik hayat üzerinde derin tesirler bırakmış bir kurumdur.¹ Vakfın ifa ettiği fonksiyon, sadece ferdi hayırseverlik

¹ Ziya Kazıcı, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, İstanbul 2003, s. 278.

Sonuç

Ramazanoğulları, diğer Anadolu Türk beylikleri içerisinde siyasi varlığını sürdüren en uzun beylik olma özelliğine sahiptir. Osmanlı devleti Kanunî ile ihtişamın yaşarken, Ramazanoğulları da en parlak günlerini Piri Paşa ile yaşamıştır. Babası Halil Bey’den devraldığı vakfı, kendi vakfıyla birleştirerek, kısa sürede yüzbinlerce akça geliri olan bir vakıf haline getirmiştir.

Ramazanoğullarının yurtluk-ocaklık statüsünde yönetimde bulunmaları onların can ve mal güvenliğini garanti altına almıyordu. Bundan ötürü vakfın hayır amacı yanında bir siyasi nüfuz elde etme yarışını da beraberinde getirdiğini söylemek mümkündür. Vâkıfın yönetiminin Ramazanoğulları ailesi elinde bulunması ve mütevellinin gelirlerden payının oldukça yüksek olması vakfa “evlatlık vakıf” görüntüsü vermiştir.

1570 yılı vakıf kayıtlarına göre 342.435 akça açık vermiş, böylece vakfın çöküşü bu yıllarda başlamıştır. Bu çöküş vakıf mallarının dolaylı satışını da beraberinde getirmiştir. Dolaylı satışla da gidişat önlenememiş, XX. Yüzyılın başlarında yüzlerce yıl Adana’ya hizmet eden vakıf, tüzel kişiliğini kaybetmiş, kalan malları Vakıflar Genel Müdürlüğüne devredilmiştir.

Ayrıca günümüzde İntifa hakkı olarak, Ramazanoğlu sülalesinden geldikleri için 240 kişinin vakıftan pay almasının hukuki dayanağı tartışmalıdır. Vakfiyede belirtildiği gibi, kız çocuklarına tevliyet

KAYNAKÇALAR

Arşiv

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi: Adana Sancakbeyi Ramazanoğlu Piri Mehmed Paşa’ya ait, ilki 1539-1540, sonuncusu 1555 tarihini taşıyan 8 vakfiye sureti ve bu deftere ait 1961 numara ile kayıtlı Tercüme Defteri.

Kaynak Eserler

Şemseddin Sâmî, *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul 2013.

KURT, Yılmaz- GÜNDOĞDU M. Arif, *Çukurova Tarihinin Kaynakları IV Adana Evkaf Defteri*, Ankara 2000.

Araştırma Eserler

AKGÜNDÜZ, Ahmet, *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, İst.2013
EKİNCİ, Ekrem Buğra, “*Osmanlı Hukuku Adalet ve Mülk*”, İstanbul 2014, s. 419.

KAZICI, Ziya, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, İstanbul 2003, s. 278.

KAZICI, Ziya, *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*, İstanbul 2003.

KILIÇ, Ümit, “*Osmanlı Devri Kars Vakıfları*”, II. Uluslararası Kafkasya Tarih Sempozyumu 15-17 Ekim 2008, Kafkas Üniversitesi, Kars 2008. S. 181-185.

KURT, Yılmaz, “*Pîrî Mehmed Paşa*”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (DİA), İstanbul 2007, c. XXXIV, s. 281-282.

KURT, Yılmaz, “*Ramazanoğulları Çarşısı*”, *Ege Üniversitesi Tarih İncelemeleri Dergisi*, XI (1996), s.67-77.

KURT, Yılmaz, “Ramazanoğulları'nın Vakıfları”, *X. Türk Tarih Kongresi Cilt: III Ankara, 22-26 Eylül 1986*, s.1013-1032.

ALKAN, Mustafa, *Adana Vakıfları (İnsan, Vakıf ve Şehir)*, Ankara 2014.

ALKAN, Mustafa, “Türkiye’de Vakıfların İntifa Hakkı”, *Tarih İncelemeleri Dergisi, Cilt: XXIII, Sayı:2, Aralık 2008*, s.13-34.

ÖZCAN, Tahsin, *Osmanlı Para Vakıfları, Kanuni Dönemi Üsküdar Örneği*, Ankara 2003.

ÖZTÜRK, Nazif, *Türk Yenileşme Tarihi Çerçevesinde Vakıf Müessesesi*, Ankara 1995

SÜMER, Faruk, “Ramazanoğulları”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (DİA), İstanbul 2007, c. XXXIV, s.442-445.*

ŞEKER, Mehmet, “Vakfiyelerin Türk Kültürü Bakımından Özellikleri”, *Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih İncelemeleri Dergisi, VIII. İzmir 1993*, s. 1-18.

a) İnternet Kaynakları

<http://www.adanamedya.com/muhtesem-suleyman-ve-ramazanoglu-piri-mehmet-pasa-60147h.htm> . 13.04.2015, 20:15.

<http://www.adanamedya.com/ramazanoglu-banu-hanim-ve-ramazanogullari-vakfi-4729y.htm>. 13.04. 2015, 20:15.

EKLER

Ek 1: K. Sultan Süleyman'ın Piri Paşa'nın 1540 Tarihli Vakfiyesinde Bulunan Tuğra